

Gặp nhau hồi Tháng Tám năm 2011 này, anh bạn tôi ở Helsinki, Phần Lan, nói tình hình kinh tế nước anh cũng đang khó khăn

Pier in Helsinki, Finland

Anh không có lý do chính phủ Finland làm cuộc thăm dò xem cuộc sống của người dân đã xuống đến mức nào, với mục đích là tùy theo đó mà thay đổi chương trình an sinh xã hội. Nếu như người dân không khó quá thì nhà nước sẽ tăng thêm trợ cấp thất nghiệp, trợ cấp y tế, xã hội, mặc dù ngân sách đang thiếu hụt. Còn nếu người dân nghèo nhiều mà vốn tự có mà thấy họ chưa đến nỗi khó khăn cùng, thì không cần tăng trợ cấp xã hội làm gì với, vì chi tiêu nhiều sẽ sinh thêm lạm phát, tai hại chung cho tất cả mọi người.

Giống thích cuộc thăm dò như trên, thực ra chỉ là cách tôi suy luận thôi. Còn anh Nguyễn Trùng Dáng, người ở Phần Lan gọi là Vát chỉ không tôi nghe một câu chuyện. Anh bạn chính phủ muốn thử xem dân chúng có nghèo khó quá không, và kết quả là họ thấy kinh tế đang lâm nguy thật. Họ thử bằng cách nào? Phương pháp “nghiên cứu đường” (survey) để khái quát này: Cho người đi gõ cửa đánh rớt một cái bốp (ví dụ gõ cửa, rồi coi có bao nhiêu người đem trả!

Họ đập vào trong mọi chiếc bốp một chút ít tiền, thí dụ 5 hoặc 10 hoặc 20 markkaa (tương đương 1 đô la tới 5 đô la Mỹ). Trong mọi chiếc bốp có tờ giấy ghi địa chỉ để ai bắt được sẽ theo đó mà đem trả lại trả. Tất cả những chiếc bốp này ban đêm được mang trả lại cho những người công nhân nhà ga xe lửa, bến xe buýt, gõ cửa nhà và gõ những người có đồng người qua lại.

Sau đó, họ đem xem có bao nhiêu người đem những cái ví tiền trả lại; nếu họ đem trả lại mà cao thì chính phủ biết dân tình vốn chưa đến nỗi khó. Còn nếu số tiền nộp như họ nói khi, tức là có nhiều người không đem trả lại tiền rồi bèn bỏ túi, thì nhà nước biết dân chúng

đang khôn khó làm rồi. Bởi vì, bình thường người dân Phần Lan rất ít người thiến, họ không bao giờ làm được cái này mà lại giữ không đem nộp cho cảnh sát. Chỉ khi khôn khó cùng cái thì con người mới sinh gian dâm thôi.

Phương pháp nghiên cứu này không theo khoa học kinh tế! Nó không có đo lường bằng những số khách quan, mà lại suy đoán tâm trạng con người. Như các nhà ta vẫn nói: Bên cùng sinh đồ tặc, chính phủ Finland xem tính tình người ta thay đổi, thay số người thiến thì người đi thì biết nói chung dân đang tưng tửng thì quá.

Người ta chỉ có thể suy đoán tính tình dân chúng mà biết tình trạng tài chánh của họ như thế thì là dân Phần Lan bọn tính là thà chết, tốt thôi. Mà giữ thì này đúng số thôi.

Người Phần Lan rất hiền, những người Việt bọn tôi đây đều nói như vậy. Anh bọn tôi có lần thú nhận rằng đây người Việt mình có khi phạm lỗi “đang rồi chạy” (hit and run), tức là lái xe vô chủ xe đang đi thì bỏ đi luôn, như không ai thấy. Còn người Phần Lan thì khác; như lái xe họ quên vô làm trái luật xe người khác là họ viết một mảnh giấy như này; để cho nhân chủ xe bắt gặp liền lấy về mình đòi thu xếp việc sửa xe. Trên mảnh giấy cài trên kính xe, ghi tên, số điện thoại và số báo hiệu của người gây tai nạn.

Dân như vậy thì hiền lành tốt đẹp thôi. Mà thói tốt nào cũng phải tập, cần nhiều thời gian mới quen được. Trong xã hội có một người thiến sẽ làm một người khác bắt chước, cứ thế, dần dần cả xã hội thiến hết. Dân Phần Lan họ học đã tập được cách đảng hoàng tử kiêu nào đó rồi, cho nên bây giờ tính người thiến là bọn tính tự nhiên của họ. Tự nhiên gần đến thì rằng, cho nên nhiều người Việt sống tại đây, nhất là trẻ em, cũng nhiều tính thà của dân bọn họ rất nhanh.

Tôi vẫn tin rằng loài người ở đâu cũng như nhau. Người Việt, người Tàu, người Nga hay người Phần Lan đều là người có, dân tộc nào vẫn cũng như người tính tốt hơn tính xấu. Tính tình dần dần khác nhau là do hoàn cảnh sống, “tính tốt người con, tập theo người lớn,” nói theo kinh Tam Tạng mà các cậu ngày xưa vẫn học.

Vậy cái hoàn cảnh nào đã khiến cho người dân Phần Lan thà chết, hiền hơn họ học người khác? Có nhiều lý do phức tạp, tôi chỉ nói sơ qua kinh tế đến họ thì người giáo dục. Những mặt đi đầu để thay nhất là người Phần Lan đã sống trong một thế chế dân chủ từ lâu. Sống trong một chế độ

Tá do dân chá, ngái ta không có nhu cáu nói đái nhiáu, không có nhu cáu phái táp nói đái cho quen, nhá khi phái sáng trong sá hái tháng xuyên đái mát chá đá áp bác.

Mát nác mà ngái ta lúc nào cũng sá chính quyán, lúc nào cũng lo mình bá nhà nác tra hái, bát bá, tráng phát vô lý, thì tháng dân chúng phái biát nói đái. Nhiáu khi không ai hái tái, bá hái đán tên là đã nói: “Không phái tôi!” Nói đái lâu đán sinh ra thói quen khó sáa lám. Nhát là khi nhìn tháy nhóm ngái cai trá chính há cũng luôn luôn dùng nháng thá đán đái trá làm lái khí tranh quyán đát vá vái nhau và tháng trá dân, thì ngái dân phái coi đái trá là mát chuyán bình tháng. Ngái biát nói đái có khi đác coi là khôn ngoan, đáng khen ngái, có thá đáng kính tráng; còn nháng anh thát tháa bá coi là khá, đái, cù lán!

Mát điáu đá so sánh nhát là thái đá cáa ngái dân đái vái cánh sát, công an, trong hai nác đác tài và dân chá rát khác nhau. Ở bên Nga ngái dân tháng đác chính quyán kiám soát rát ká, mát di sán cáa chá đá cáng sán. Chá đá đác quyán đáng trá đã chính thác đác bãi bá tái Nga hán 15 năm, nháng các thói quen sáng trong mát chá đá đác tài thì chác phái hàng thá há mái bá đác. Năm trác, khi tái Volgograd theo ông tháy Lý Háng Thái sang Nga đáy võ, anh bán tôi vào tiám mua miáng cháp đá gán vô máy đián thoái di đáng; anh phái trình thá thông hành, há chiáu, cho ngái bán hàng ghi vào sá. Đó là mát hình thác kiám soát ngái dân, khi cán cánh sát có thá biát ai đã dùng máy nào, nói nháng chuyán gì vào ngày giá nào. Nháng ngái bán Nga ở Volgograd mái chúng tôi qua Nga đã yêu cáu chúng tôi phái đáa anh ta cá há chiáu, các vé máy bay đi, vá, đá anh đem đi khai báo, giá máy ngày mái trá lái. Lúc nào cũng tháy mình đang bá guáng máy nhà nác nhám ngá!

Cánh sát ở Nga ván còn thói quen cáa chính quyán mát nác vô sán chuyên chính: Nhà nác có quyán bát ngái dân phái cháng minh mình vô tái! Nhà nác đát ra luát pháp, tùy tián giái thích luát pháp theo ý mình, đó là thói quen chung cáa các chá đá đác tài, nháng không đâu lái cáng cá thói quen đó mánh và sâu nhá ở các nác cáng sán. Anh không cán phám lái mái bá bát giam. Chá cán gán cho anh nháng tiáng “phán đáng,” “có ý đánh cháng nhà nác,” là có thá bát anh nhá mát ngái đã vi phám pháp luát.

Bình tháng ở các nác dân chá chính quyán phái cháng minh là ngái dân có phám lái trác khi đác quyán hái giáy tá làm phián phác cho ngái ta. Ở Phán Lan ngái dân không sá cánh sát, máy ngàn ngái Viát ở đây cũng táp đác thói quen đó rái. Ngái dân chá sá pháp luát mà thôi. Anh lái xe sai luát thì bá phát, giá tián phát náng không khác gì ở Bác Má. Và khi anh đác cánh sát hái tái thì hát đáng cháy. Không thá nào nán ná, hái lá cánh sát đác. Ở Viát Nam cánh sát thái cái xong rái lái tha là chuyán bình tháng, nhiáu ngái giái thích lý do là láng báng cáa há tháp quá nên há phái “kiám thêm”. Nháng, các bán tôi cũng cho biát láng báng cáa các cánh sát viên, nhát là cánh sát láu thông ở Phán Lan rát tháp, tháp hán cánháng ngái

lao công đi quét dọn phi trách hay các cửa hàng. Nhỏ vậy thì tại sao cần sát đây không ăn hỏi? Tại vì người dân không có thói quen mua chuộc quan chức. Nhỏ người khác nếm quyên hành trong tay cũng không quen bán quyên thôi. Cửa thủ kê mới có chuyện mua vé bỏ trách người phải trả chức vì được mua công ty trách người mua bị u quả, làm cho thủ trách người bỏ Quốc Hội chết vâng.

Có phải vì bản tính người Phồn Lan là chết phác, hiên tại hay không? Họ tập được cái tính thành thật, tại tại là nhờ sống lâu ngày trong một thế chế chính trị dân chủ tại do; hàng trăm năm kể từ khi lập quốc “nhân lúc bên Nga có loạn”. Ngay từ khi giành được độc lập, người Phồn Lan đã chọn thế chế dân chủ. Trong cái chế độ đó, con người phải sống minh bạch, công khai, nhất là người cầm quyền luôn luôn bị người dân theo dõi, soi mói, kiểm soát cho nên không thể nói dối tại cửa mới người mãi mãi được.

Chế độ chính trị như hàng dọn phong hóa, dọn tánh tình người dân. Trong hàng chế độ dân chủ tại do, mới người bình đẳng trước luật pháp nghiêm minh, người ta tập được tính thật thà, vì cuộc cùng sống gian dối không có lợi bằng thành thật. Trong đời sống kinh tế tại do cần tranh, hàng người bán hàng gian dối, làm hàng giả, hàng xù, thế nào sau cũng bị mất khách.

Trong đời sống chính trị thì các đảng phái tại do tranh cử cuộc cùng họ cũng thấy nói dối dân thì vô lâu vô dài sẽ khó được dân tin, cuộc cùng gian dối quá sẽ bị lật đổ. Tại do báo chí, tại do lập đảng, lập hội, tại do đảng cử, tranh cử, tại tại như hàng dọn nh chế độ bu c hàng người làm chính trị phải chọn được lợi thành thật. Cũng như nhà buôn vậy, nhà chính trị thấy vô lâu vô dài thì hãy cố tin: “Thật thà là cha quí quái”.

Nhỏ ai đã sống qua hai loại chế độ, dân chủ và chế tài, thì nghĩ ra ngay rằng khi được sống tại do con người cũng dễ trở thành lòng ng thiện hơn. Một chế độ chế tài tại nó đã phải nói dối. Chế độ đó nói toàn hàng lợi hoa m, huênh hoang, hàng trong thế chế tại toàn là tham ô, tàn bạo và dối trá, cho nên nó làm gương cho mới người, tại các trẻ em trở lên. Sống trong một chế độ như vậy làm sao người ta tập được thói quen thành thật? Không phải ai cũng trở thành gian dối khi phải sống trong chế độ chế tài, hàng nghe nói dối mãi thì rồi tại tại tập được thói quen gian dối.

Khi tại tại Phồn Lan, nhìn nếp sống hiền hậu cửa người dân đây, chúng ta càng thấy nhu cầu phải dân chủ hóa nước Việt Nam chúng ta. Vì chế độ khi nào người mình được sống tại do dân chủ thì mới mình mới có cửa hội bắt đầu phục hồi phong hóa, đạo lý cửa thiện nhân. Sống dân chủ tại do rồi, hy vọng trong vòng một thế hệ cửa nước sẽ coi cách sống thật thà, lòng ng thiện là một tính

t nhiên, ai cũng s ng nh v y. Ch còn nh bây gi , r t khó làm th ng kê v tình tr ng kinh t lên xu ng . Vi t Nam b ng cách gi b đánh r i bóp ngoài đ ng xem bao nhiêu ng i đem tr i. Ch c ch n s c , nh ng r t ít. Nhi u ng i nghèo có th mang tr , nh ng ng i gi u có khi i gi y làm k ni m!

—:—:—